

Ljubljana, 3. oktober 2022

POGLED NA IZOBRAŽEVANJE 2022

EDUCATION AT A GLANCE 2022

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) na letni ravni objavlja rezultate raziskav o izobraževanju v državah članicah in partnerskih državah. Publikacija Education at a Glance (EAG) 2022 je najobširnejši mednarodni zbornik izbranih primerljivih podatkov o stanju in učinkih izobraževanja v 38 državah članicah OECD in partnerskih državah. EAG naslavlja odločevalce oziroma vlad, ki se iščejo primere dobrih političnih praks, do akademikov, ki potrebujejo podatke za nadaljnjo analizo, in vse do splošne javnosti, ki želi spremljati, kako njihove nacionalne šole napredujejo v primerjavi z drugimi državami. Ta publikacija preučuje kakovost učnih rezultatov, vzvode politik in kontekstualne dejavnike, ki oblikujejo te rezultate, ter širše zasebne in družbene donose, ki so posledica naložb v izobraževanje.

I. PREDSTAVITEV PUBLIKACIJE EAG IN PROCESA PRIPRAVE

Publikacija je rezultat sodelovanja držav članic, institucij in strokovnjakov, ter Sekretariata OECD v okviru programa Indicators of Education Systems (INES) – *Indikatorji izobraževalnih sistemov* za zbiranje podatkov in razvoj mednarodno primerljivih kazalnikov na področju izobraževanja. Vsako leto je poudarek na določeni temi, osrednja tema leta 2021 je bila pravičnost v izobraževanju, osrednja tema leta 2022 pa je terciarno izobraževanje.

EAG izide v tiskani in elektronski obliki, praviloma jeseni, prvič je izšel leta 1992. Določene preglednice, poudarki iz ugotovitev za posamezne države (Country notes) in povzetki, kakor tudi pregledi virov, metod in tehničnih opomb (Annexes), so objavljeni zgolj na spletni strani OECD. Publikacija je dostopna v angleškem, francoskem in nemškem jeziku, nekateri letniki pa so prevedeni tudi v španski in portugalski jezik. Leta 2021 je bil EAG prvič na voljo tudi kot interaktivna publikacija.

EAG ima štiri vsebinska poglavja, tako so tudi razdeljeni vsebinski sklopi kazalnikov:

- A poglavje (kazalniki sklopa A): Učinki izobraževalnih institucij in vpliva učenja,
- B poglavje (kazalniki sklopa B): Dostopnost, udeležba in napredovanje v izobraževanju,
- C poglavje (kazalniki sklopa C): Finančni viri v izobraževanju,
- D poglavje (kazalniki sklopa D): Učitelji, učno okolje in organizacija šol.

Vsako poglavje vsebuje 5 do 7 kazalnikov, ki jih izberejo sodelujoči v okviru programa INES na mednarodni ravni. Države lahko preko svojih predstavnikov v programu INES sodelujejo tudi pri razvijanju kazalnikov. Razdelek vsakega kazalnika vsebuje več preglednic in grafov, opis konteksta, glavne ugotovitve, analizo podatkov ter definicije, opis metodologije in vire, pri določenih kazalnikih tudi opis trendov ali okvir z besedilom, ki dodatno osvetljuje vsebino. Nekatero preglednico, potrebne za natančnejše razumevanje podatkov, pregledi virov, metod in tehničnih opomb so dodani v aneksih. Podatki so prikazani primerjalno glede na povprečje med državami OECD, EU22 (države članice EU in OECD), G20 in v nekaterih primerih tudi glede na povprečje vseh držav.

Glavni viri EAG so: vprašalniki UOE (skupni vprašalniki UNESCO, OECD in EUROSTAT), drugi podatkovni viri o prebivalstvu (npr. raziskava delovne sile in statistični podatki o dohodku in življenjskih pogojih),

letni vprašalniki INES in mrež NESLI ter LSO¹, priložnostni in periodični vprašalniki o izbranih vprašanjih, skupni vprašalniki mrež NESLI in Eurydice o obsegu pouka in plačah učiteljev in ravnateljev, podatki iz mednarodnih raziskav OECD PISA², TALIS³ in PIAAC⁴.

Nekateri kazalniki temeljijo na podatkih izpred treh do štirih let, predvsem finančni podatki, drugi so sodobnejši, izpred enega do dveh let.

Za primerjavo izobraževalnih sistemov v različnih državah se uporablja mednarodna standardna klasifikacija ISCED, ki razvršča izobraževalne programe in izide po ravneh in izobraževalnih področjih. Uporaba klasifikacije omogoča, da so nacionalni statistični podatki zbrani in prikazani na mednarodno primerljiv način. Klasifikacija ISCED 2011⁵ je bila formalno sprejeta novembra 2011 in je osnova za izobraževalne ravni predstavljene v EAD 2022.

Za primerjavo izobraževalnih področij se uporablja klasifikacija ISCED-F 2013⁶.

Na spletišču OECD.Stat (<https://stats.oecd.org/>) je dostopna zbirka podatkov EAG, ki vsebuje neobdelane podatke in kazalnike iz EAG, kot tudi metapodatke. Zbirka podatkov EAG omogoča uporabnikom, da razčlenijo in analizirajo podatke na več načinov, kot je to mogoče v publikaciji.

¹ NESLI – mreža za zbiranje in presojanje opisnih podatkov o strukturah, politikah in praksah v izobraževanju; LSO – mreža za zbiranje in razvijanje podatkov o ekonomskih in socialnih učinkih izobraževanja ter učinkih izobraževanja povezanih s trgom dela.

² PISA – program mednarodne primerjave dosežkov petnajstletnikov.

³ TALIS – mednarodna raziskava o poučevanju in učenju.

⁴ PIAAC – mednarodno ocenjevanje kompetenc odraslih.

⁵ <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>

⁶ <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>

II. SLOVENIJA IN EAG

Slovenija je k programu INES pristopila leta 2005, njeni podatki so bili prvič objavljeni v EAG 2007. Leta 2012 se je vključila s svojimi predstavniki tudi v mrežo INES NESLI, mreži INES LSO pa ne sodelujemo.

Podatke za Slovenijo posredujejo Statistični urad Republike Slovenije in ministrstvo pristojno za izobraževanje.

Za razumevanje podatkov o slovenskem izobraževalnem sistemu je pomembno poznavanje razvrstitve osmih ravni izobraževanja po klasifikaciji ISCED 2011:

- ISCED 0 – predšolska vzgoja in izobraževanje: prvo starostno obdobje (ISCED 01) in drugo starostno obdobje (ISCED 02) predšolske vzgoje.
- ISCED 1 – primarno izobraževanje: osnovnošolsko izobraževanje od 1. do 6. razreda (1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje).
- ISCED 2 – nižje sekundarno izobraževanje: osnovnošolsko izobraževanje od 7. do 9. razreda (3. vzgojno-izobraževalno obdobje).
- ISCED 3 – višje sekundarno izobraževanje: srednješolsko izobraževanje.
- ISCED 4 – po-sekundarno izobraževanje: v Sloveniji ni te izobraževalne ravni.
- ISCED 5 – krajše terciarno izobraževanje: višje strokovno izobraževanje.
- ISCED 6 – prva stopnja (Bachelor): izobraževanje po visokošolskih študijskih programih prve stopnje.
- ISCED 7 – druga stopnja (Master): izobraževanje po visokošolskih študijskih programih druge stopnje.
- ISCED 8 – tretja stopnja (doktorsko izobraževanje): izobraževanje po visokošolskih študijskih programih tretje stopnje.

Navedba »sekundarno izobraževanje« (secondary education) tako za Slovenijo pomeni, da podatki zajemajo 3. vzgojno-izobraževalno obdobje osnovne šole in srednješolsko izobraževanje.

Navedba »poklicno« (vocational) izobraževanje in usposabljanje vključuje nižje in srednje poklicno izobraževanje, srednjo strokovno in tehniško izobraževanje ter poklicno-tehniško izobraževanje.

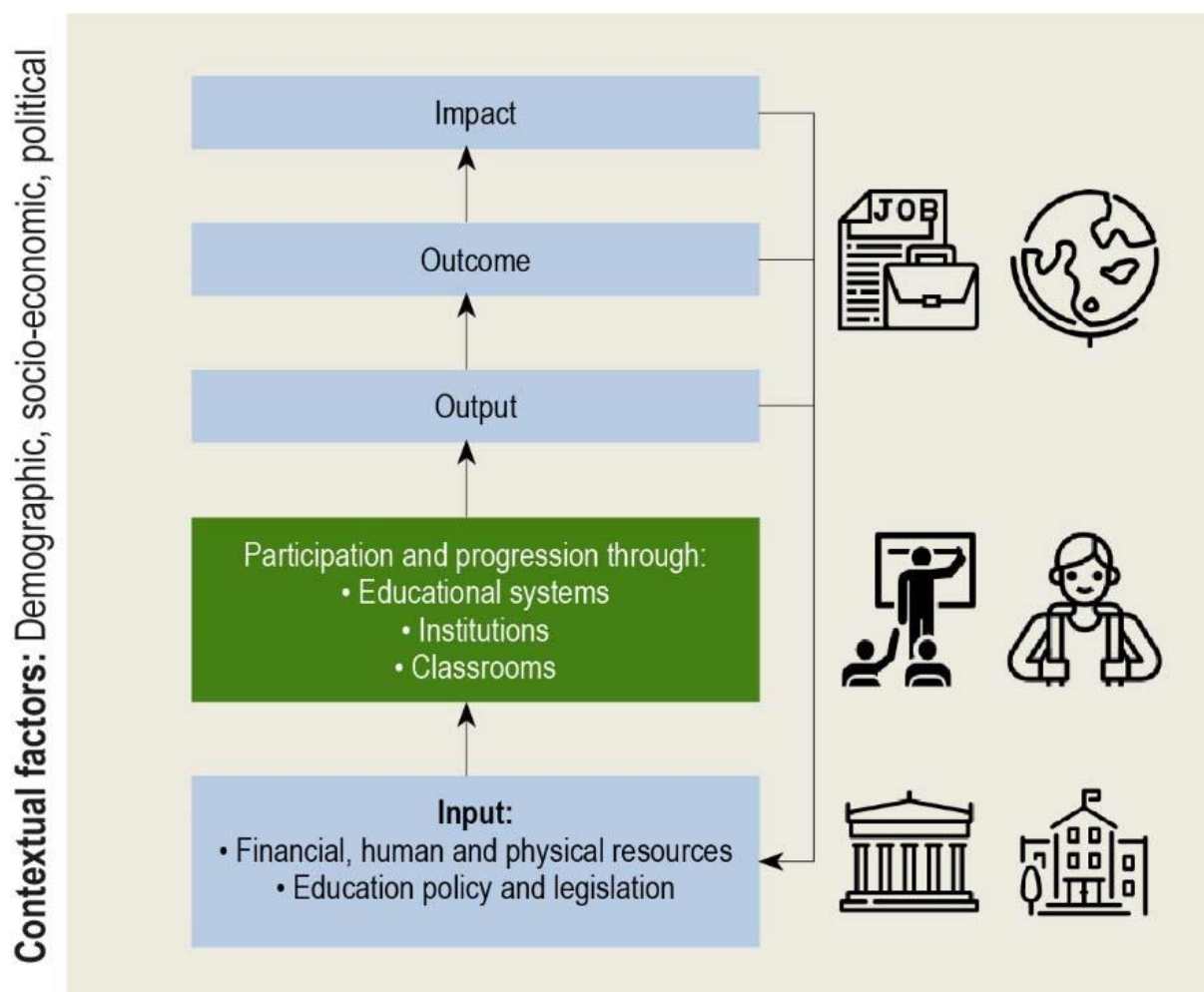
Navedba »splošno višje sekundarno izobraževanje« (general upper secondary education) pomeni v Sloveniji gimnazijsko izobraževanje.

Več pojasnil o razvrstitvi izobraževanja je na spletni strani Inštituta za statistiko UNESCO (UIS) v rubriki ISCED MAPPINGS: <http://uis.unesco.org/en/isced-mappings>.

III. STRUKTURA POGLAVIJ IN INDIKATORJEV EAG 2021

Kot je navedeno v vodiču za bralce: »Kazalniki OECD ponujajo bogato, primerljivo in posodobljeno paleto kazalnikov, ki odražajo konsenz strokovnjakov o tem, kako meriti trenutno stanje izobraževanja na mednarodni ravni. Kazalniki zagotavljajo informacije o človeških in finančnih virih, vloženi v izobraževanje, o delovanju in razvoju izobraževalnih sistemov ter rezultatih naložb v izobraževanje. Razporejeni tematsko, s spremljajočimi informacijami o kontekstu politik in razlago podatkov.

Kazalniki so urejeni v okviru, ki razlikuje med akterji v izobraževalnih sistemih, jih razvršča v skupine po vrstah vprašanj, ki jih obravnavajo, in preučuje kontekstualne dejavnike, ki vplivajo na politiko (slika A). Poleg teh razsežnosti časovna perspektiva omogoča vizualizacijo dinamičnih vidikov razvoja izobraževalnih sistemov.

- A **poglavje (kazalniki sklopa A): Učinki izobraževalnih institucij in vpliva učenja** vsebuje kazalnike o učnih rezultatih in vplivu izobraževanja, ki kažejo kakšen delež odrasle populacije dosega posamezno raven izobrazbe pa tudi učne, ekonomske in socialne rezultate izobraževanja. Poglavje vsebuje kazalnike: A1 – izobrazbena raven odraslih, A2 – prehod iz izobraževanja na trg dela, A3 – vpliv izobrazbe na sodelovanje na trgu dela, A4 – vpliv izobrazbe na višino plače, A6 – povezava med socialnimi izidi in izobrazbo ter A7 – vključenost odraslih v izobraževanje in usposabljanje.
- B **poglavje (kazalniki sklopa B): Dostopnost, udeležba in napredovanje v izobraževanju** obravnava celoten izobraževalni sistem od zgodnjega otroštva do terciarnega izobraževanja in vsebuje kazalnike o vpisu, udeležbi, napredovanju in dokončanju posameznih ravni in vrst izobraževalnih programov. Poglavje vsebuje kazalnike: B1 – kdo sodeluje v izobraževanju /udeleženci

izobraževanja, B2 – razlike med sistemi predšolske vzgoje po svetu, B3 – kdo uspešno zaključi višje sekundarno izobraževanje (srednjo šolo), B4 – značilnosti študentov, ki se bodo vključili v terciarno izobraževanje, B5 – koliko študentov uspešno zaključi terciarno izobraževanje, B6 – značilnosti mednarodno mobilnih študentov.

- C **poglavje (kazalniki sklopa C): Finančni viri v izobraževanju** obravnava kazalnike o financiranju izobraževanja, o izdatkih in razdelitvi javnih in zasebnih virov, finančnih mehanizmih za pomoč študentom, šolninah. Poglavje vsebuje kazalnike: C1 – izdatki za izobraževalne ustanove na učenca, C2 – delež BDP namenjen za izobraževanje, C3 – obseg javnega in zasebnega financiranja izobraževalnih ustanov, C4 – skupna javna poraba za izobraževanje, C5 – šolnine na terciarni ravni in javna pomoč študentom, C6 – izdatki za izobraževanje glede na vrsto porabe.
- D **poglavje (kazalniki sklopa D): Učitelji, učno okolje in organizacija šol** obravnava kazalnike o obsegu poučevanja, delovnem času učiteljev in ravnateljev ter plačah učiteljev in ravnateljev. V tem poglavju so predstavljeni tudi podatki o značilnostih učiteljev. Poglavje vsebuje kazalnike: D3 – plače učiteljev in ravnateljev, D4 – koliko časa porabijo učitelji in ravnatelji za učenje in delo, D6 – kakšni so pogoji da postaneš učitelj ali ravnatelj, D7 – obseg dejavnosti strokovnega izpopolnjevanja za učitelje in ravnatelje, D8 – kakšen je profil akademskega osebja in kakšno je razmerje med študenti in akademskim osebjem.

CILJ TRAJNOSTNEGA RAZVOJA – SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOAL 4 - SDG 4

Cilj SDG 4 je zagotoviti vključujoče in pravično kakovostno izobraževanje ter spodbujanje vseživljenjskega učenja za vse. Vsak cilj v okviru SDG 4 ima vsaj en globalni kazalnik in številne povezane tematska kazalnike, ki so namenjeni dopolnjevanju, analizi in merjenju doseganja cilja.

Statistični inštitut UNESCO (UIS) zbira podatke in usklajuje globalna prizadevanja za doseganje in razvoj kazalnikov SDG 4.

Izobraževalni programi OECD imajo ključno vlogo pri doseganju - in merjenju napredka SDG 4. SDG 4 in programi OECD se v veliki meri dopolnjujejo. OECD sodeluje z UIS, Usmerjevalnim odborom za SDG 4 in tehničnimi delovnimi skupinami, ki so bile sklicane, da bi pomagale vzpostaviti celovit podatkovni sistem za globalno poročanje, se dogovorile o virih podatkov in formulah, ki se uporabljajo za poročanje o globalnih kazalnikih SDG 4, ter o izbranih tematskih kazalnikih za OECD in partnerske države.

IV. Poudarki iz EAG 2022

TERCIARNO IZOBRAŽEVANJE – OSREDNJA TEMA EAG 2022

Kot izbrana tema letošnje publikacije je terciarno izobraževanje v ospredju EAG 2022. Terciarno izobraževanje je v zadnjih desetletjih doživelo izjemno rast. Pridobitev terciarne diplome je še vedno najbolj obetavna pot do dobre službe. Čeprav se terciarno izobraževanje med državami bolj razlikuje od osnovnega in srednjega izobraževanja, je vse večji interes politik za zagotavljanje primerjalne analize napredovanja študentov, rezultatov diplomantov in vloženih sredstev, zato veliko število kazalnikov v letošnji izdaji analizira sodelovanje študentov in napredovanje skozi terciarno izobraževanje, pa tudi ekonomske, tržne in socialne rezultate terciarno izobraženih odraslih. Analiza vključuje tudi kazalnike o vloženih virih v terciarno izobraževanje, tako finančnih kot človeških, ter nov kazalnik o pedagoškem osebju na terciarni ravni.

Kazalniki povezani s terciarnim izobraževanjem so:

Poglavje	Oznaka kazalnika	Kazalnik
A: Učinki izobraževalnih institucij in vpliva učenja	A1	izobrazbena raven odraslih
	A3	vpliv izobrazbe na sodelovanje na trgu dela
	A4	vpliv izobrazbe na višino plače
	A6	povezava med socialnimi izidi in izobrazbo
	A7	vključenost odraslih v izobraževanje in usposabljanje
B: Dostopnost, udeležba in napredovanje v izobraževanju	B1	kdo sodeluje v izobraževanju /udeleženci izobraževanja
	B4	značilnosti študentov, ki se bodo vključili v terciarno izobraževanje
	B5	koliko študentov uspešno zaključi terciarno izobraževanje
	B6	značilnosti mednarodno mobilnih študentov
C: Finančni viri v izobraževanju	C1	izdatki za izobraževalne ustanove na učenca
	C2	delež BDP namenjen za izobraževanje
	C3	obseg javnega in zasebnega financiranja izobraževalnih ustanov
	C4	skupna javna poraba za izobraževanje
	C5	šolnine na terciarni ravni in javna pomoč študentom
	C6	izdatki za izobraževanje glede na vrsto porabe
D: Učitelji, učno okolje in organizacija šol	D6	kakšni so pogoji da postaneš učitelj ali ravnatelj
	D7	obseg dejavnosti strokovnega izpopolnjevanja za učitelje in ravnatelje

Med prebivalci Slovenije, starimi od 25 do 64 let, je 2. stopnja (magistrska in ekvivalentna izobrazba, stara univerzitetna) najpogostejša terciarna izobrazba, ki jo je pridobilo 18 % prebivalcev, sledijo izobrazba pridobljena po študijskih programih 1. stopnje (univerzitetni in visoki strokovni) z 9 % in višješolska strokovna izobrazba z 8 %. To se razlikuje od povprečja OECD, kjer so najpogostejše 1. stopenjske diplome (19 %), sledijo 2. stopenjske diplome (14 %) in visokošolske strokovne diplome (7 %). Le majhen del prebivalstva ima 3. stopnjo izobrazbe (doktorat znanosti ali ekvivalent), povprečni delež držav OECD je 1%, v Sloveniji je ta delež 5 % in zajema doktorat znanosti, znanstveni magisterij in ekvivalent in je zato najvišji med državami članicami OECD. (Vir: OECD, EAG 2022, tabela A1.1.)

V povprečju **terciarna izobrazba prinaša številne koristi na trgu dela**, vključno z visoko stopnjo zaposljivosti. Kljub temu obstajajo **velike razlike glede na področje študija**. Leta 2021 so v Sloveniji

najvišje stopnje zaposlenosti med terciarno izobraženimi posamezniki, ki so študirali informacijske in komunikacijske tehnologije, in sicer 94 %, najnižje pa med tistimi, ki so študirali umetnost, in sicer 84 %. Vendar pa je treba te razlike obravnavati v perspektivi. **Tudi med 25-64-letniki s terciarno izobrazbo na področju z najnižjo stopnjo zaposlenosti je ta za 8,4 odstotne točke višja kot med tistimi s srednješolsko izobrazbo** (vsa področja skupaj).

Plače se razlikujejo tudi glede na področje študija. V Sloveniji terciarna izobrazba na področju medicine in zobozdravstva ustvarja najvišje plače. Delavci, stari od 25 do 64 let, s polnim delovnim časom, s terciarno izobrazbo na tem področju v povprečju zaslužijo več kot dvakrat toliko kot delavci z višjo sekundarno izobrazbo (vsa področja skupaj). Nasprotno pa terciarna izobrazba na področju izobraževanja prinaša najnižje plače. Delavci s to izobrazbo v povprečju zaslužijo 38 % več kot delavci z višjo sekundarno izobrazbo (vsa področja skupaj). Vir: OECD, EAG 2022, tabela A4.4.

Kljub prednostim terciarne izobrazbe na trgu dela **številni študenti terciarnega izobraževanja ne diplomirajo pravočasno ali pa sploh ne diplomirajo.** V Sloveniji 38 % študentov 1. stopnje diplomira v teoretičnem trajanju programa. V državah OECD se stopnja dokončanja študija v teoretičnem trajanju programa giblje med 12 % in 69 %. Stopnje dokončanja študija tri leta po teoretičnem trajanju programa so v večini držav bistveno višje, razlike med državami OECD pa so nekoliko manjše. **V Sloveniji je v treh letih po koncu teoretičnega trajanja programa diplomiralo 56 % študentov 1. stopnje, v povprečju OECD pa 68 %.**

V vseh državah OECD so **stopnje dokončanja terciarnega izobraževanja višje za ženske kot za moške.** V Sloveniji je v treh letih po zaključku teoretičnega programa na 1. stopnji diplomiralo 64 % žensk, v primerjavi s 47 % moških. V državah OECD ni velikih sistematičnih razlik med stopnjami dokončanja študija v javnih in zasebnih ustanovah, vendar se podatki od države do države razlikujejo. **V Sloveniji v treh letih po koncu trajanja teoretičnega programa v javnih ustanovah diplomira 57 % študentov 1. stopnje, medtem ko je ta delež v zasebnih ustanovah 38 %.** (Vir: OECD, EAG 2022, tabela A1.2.)

V večini držav OECD, tudi v Sloveniji, je **stopnja udeležbe terciarno izobraženih odraslih v neformalnem izobraževanju in usposabljanju višja** kot pri tistih z nižjo stopnjo izobrazbe. Leta 2021 je bilo v štirih tednih pred anketiranjem v neformalnem izobraževanju in usposabljanju udeleženih 28 % 25-64-letnikov s terciarno izobrazbo v primerjavi s 3 % njihovih vrstnikov z nižjo sekundarno izobrazbo.

V preteklih desetletjih so bile **ustanovljene neodvisne zasebne ustanove, da bi zadovoljile povečano povpraševanje po terciarnem izobraževanju.** V povprečju je v OECD 17 % študentov vpisanih v neodvisne zasebne institucije, vendar ta podatek prikriva velike razlike med državami. **V Sloveniji je v take institucije vpisanih 11 % študentov terciarnega izobraževanja.** Neodvisne zasebne institucije v povprečju zaračunavajo višje letne šolnine kot javne institucije za magistrske programe v vseh državah OECD in drugih udeleženkah z razpoložljivimi podatki, razen v Čilu in Litvi.

Zaposleni na terciarni ravni običajno začnejo svojo kariero razmeroma pozno zaradi dolžine izobraževanja, ki ga potrebujejo za pridobitev kvalifikacij. **V Sloveniji je le 4 % akademskega osebja starih manj kot 30 let,** kar je pod povprečjem OECD (8 %). Nasprotno pa je **delež akademskega osebja, starega 50 let ali več, 40 %, kar je enako povprečju OECD.**

A - UČINKI IZOBRAŽEVALNIH INSTITUCIJ IN VPLIVI UČENJA

Med letoma 2000 in 2021 se je delež 25-34-letnikov s terciarno izobrazbo v povprečju povečal za 21 odstotnih točk. V Sloveniji se je ta delež povečeval še hitreje, in sicer za 29 odstotnih točk (z 19 % leta 2000 na 48 % leta 2021). Slovenija je ena od 24 držav OECD, kjer je terciarna izobrazba najpogostejša najvišja dosežena stopnja med 25-34-letniki.

Višja sekundarna (srednješolska) izobrazba se pogosto obravnava kot minimalna kvalifikacija za uspešno udeležbo na trgu dela. Čeprav se je zaradi splošnega povečanja izobrazbene ravni vzporedno zmanjšal delež 25-34-letnikov brez višje sekundarne izobrazbe, je **14 % mladih odraslih v OECD še vedno končalo šolanje brez višje sekundarne izobrazbe. V Sloveniji ta delež (brez zaključene srednje šole) znaša 4 %**, kar je manj od povprečja OECD.

Višja stopnja izobrazbe je pogosto povezana z boljšimi zaposlitvenimi možnostmi in Slovenija pri tem ni izjema. Stopnja zaposlenosti med 25-34-letniki s terciarno izobrazbo je v Sloveniji za 30 odstotnih točk višja kot med tistimi z najmanj osnovnošolsko izobrazbo in za 5 odstotnih točk višja kot med tistimi s srednjo šolo. V povprečju držav OECD je stopnja zaposlenosti med 25-34-letniki s terciarno izobrazbo za 26 odstotnih točk višja kot med tistimi z največ nižjo sekundarno izobrazbo in za 8 odstotnih točk višja kot med tistimi z višjo sekundarno ali po-sekundarno neterciarno izobrazbo. Pozitivna povezava med stopnjo izobrazbe in stopnjo zaposlenosti velja v OECD tako za moške kot za ženske, vendar je še posebej močna pri ženskah. **V Sloveniji je zaposlenih le 41 % žensk z doseženo največ osnovnošolsko izobrazbo v primerjavi s 87 % žensk s terciarno izobrazbo.** Nasprotno pa je **pri moških ta delež 68 % in 90 %.**

V državah OECD so se prednosti terciarne izobrazbe na trgu dela izkazale še posebej v času gospodarskih kriz. Tako je bilo tudi med pandemijo COVID-19 v Sloveniji. Med letoma 2019 in 2020 se je brezposelnost 25-34-letnih delavcev z nižjo sekundarno izobrazbo povečala za 3,8 odstotne točke, za 1,1 odstotne točke za delavce z višjo sekundarno izobrazbo in zmanjšala za 0,2 odstotne točke za delavce s terciarno izobrazbo. Leta 2021 se je brezposelnost za delavce z nižjo sekundarno izobrazbo zmanjšala za 2,1 odstotne točke, za 0,4 odstotne točke za delavce z višjo sekundarno izobrazbo in za 0,6 odstotne točke za delavce s terciarno izobrazbo.

B - DOSTOPNOST, UDELEŽBA IN NAPREDOVANJE V IZOBRAŽEVANJU⁷

Obvezno izobraževanje v Sloveniji traja od šestega do štirinajstega leta starosti. Razpon starosti, v kateri je v izobraževanju udeleženih vsaj 90 % prebivalcev, je daljši od obdobja obveznega izobraževanja in traja od 4. do 18. leta starosti. To je podobno kot v večini drugih držav OECD, kjer je več kot 90 % prebivalstva prav tako udeleženega v izobraževanju dlje, kot je obdobje obveznega izobraževanja.

Starost, pri kateri se otroci vključijo v predšolsko vzgojo, se med državami zelo razlikuje. V Sloveniji predšolska vzgoja začne ponujati namenske izobraževalne cilje za otroke, mlajše od enega leta, v **predšolsko vzgojo je bilo leta 2020 vključenih 46 % otrok, mlajših od treh let**. V državah OECD je povprečna stopnja vključenosti otrok, mlajših od 3 let, 27 %, vendar se stopnje gibljejo od manj kot 1 % do 63 %. Stopnja vključenosti otrok, starih od 3 do 5 let, se v vseh državah OECD znatno povečuje. V Sloveniji je bilo leta 2020 **v predšolsko vzgojo vključenih 93 % vseh otrok te starosti**, kar je nad povprečjem OECD, ki je 83%.

Povprečna starost ob zaključku gimnazijskega izobraževanja se v državah OECD giblje od 17 do 21 let, v Sloveniji pa znaša 18 let. Razlike v povprečni starosti zaključka poklicnega srednješolskega izobraževanja so veliko večje in se v državah OECD gibljejo od 16 do 34 let. Te razlike so v veliki meri odvisne od tega, ali se dijaki poklicnih srednjih šol v te programe običajno vpišejo ob koncu obveznega izobraževanja ali sredi poklicne poti. V Sloveniji **je povprečna starost ob zaključku poklicnega srednješolskega izobraževanja 19 let**, kar je pod povprečjem OECD, ki znaša 22 let

V skoraj vseh državah OECD **ženske predstavljajo večino tistih, ki končajo gimnazijsko izobraževanje**. V Sloveniji je ta delež 62 % (povprečje OECD 55 %). Nasprotno pa je **med diplomanti poklicnih srednješolskih programov v večini držav OECD več moških**, tako kot v Sloveniji, kjer predstavljajo 57 % vseh diplomantov poklicnih srednješolskih programov, kar je nekoliko nad povprečjem OECD (55 %).

V Sloveniji je **73 % mladih v starosti od 18 do 24 let še vedno v rednem ali izrednem izobraževanju ali usposabljanju na višji sekundarni ali terciarni ravni** (precej nad povprečjem OECD, ki znaša 54 %). Od teh študentov jih 10 % združuje izobraževanje ali usposabljanje z neko obliko zaposlitve v Sloveniji, medtem ko je povprečje v OECD 17 %.

Ena od pomembnih razlik med izobraževalnimi sistemi držav je v tem, ali poklicni srednješolski programi omogočajo dostop do terciarnega izobraževanja ali ne. V 12 državah OECD imajo vsi diplomanti poklicnih srednješolskih programov neposreden dostop do terciarnega izobraževanja. **V Sloveniji ima neposreden dostop do terciarnega izobraževanja le 68 % diplomantov poklicnih srednješolskih programov**.

Tako kot v vseh državah OECD je tudi v Sloveniji **večina študentov, vpisanih na terciarno raven, študentov 1. stopnje** (55 %). Vendar pa se naslednja najpogostejša stopnja vpisa razlikuje od države do države. V Sloveniji so študenti 2. stopnje (magistrski in enovit magistrski študij) s 27 % druga največja skupina terciarnih študentov. Tako je tudi v 25 drugih državah OECD, medtem ko v preostalih 14 državah z razpoložljivimi podatki drugo največjo skupino predstavljajo študenti visokošolskega strokovnega študija.

Z 20 % je bilo poslovno, upravno in pravno področje najbolj priljubljeno študijsko področje med novimi vpisniki v terciarno izobraževanje, kar velja za večino držav OECD. Kljub vse večji potrebi po digitalnih spretnostih in dobrim zaposlitvenim možnostim študentov z diplomo s področja

⁷ Podatki za leto 2020, če ni v besedilu navedeno drugače.

informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) se za to področje odloči le majhen delež vpisanih v terciarno izobraževanje. V Sloveniji je 94 % oseb v starosti 25-64 let s terciarno izobrazbo s področja IKT zaposlenih, vendar **študenti IKT predstavljajo le 6 % novih vpisanih v terciarno izobraževanje**. To je enaka raven kot v povprečju OECD. (Vir: OECD, EAG 2022, tabela B4.2.)

Izdatki na letni ravni na otroka vključenega v vrtec so v državah OECD se za prvo starostno skupino 15.531 USD, v Sloveniji 12.067 USD, na otroka v drugem starostnem obdobju 9.598 USD, v Sloveniji pa 9.249 USD. (Vir: OECD, EAG 2022, tabela B2.3.)

C - FINANČNA SREDSTVA, VLOŽENA V IZOBRAŽEVANJE

Vse države OECD in partnerske države namenajo znaten delež **bruto domačega proizvoda (BDP)** izobraževalnim ustanovam. Leta 2019 so države **članice OECD** za izobraževalne ustanove od primarne do terciarne ravni **v povprečju porabile 4,9 % svojega BDP**. **V Sloveniji** je ustrezní delež znašal **4,2 %**. Med letoma 2008 in 2019 se je financiranje izobraževalnih institucij iz vseh virov v Sloveniji zmanjšalo za 1 %. V istem obdobju pa se je BDP povečal bolj, in sicer za 12 %. Posledično so se izdatki za izobraževalne ustanove kot delež BDP v istem obdobju zmanjšali za 0,5 odstotne točke.

Javni izdatki za primarno do terciarno izobraževanje so v Sloveniji znašali 9,5 % vseh javnih izdatkov, kar je pod povprečjem OECD (10,6 %). Tudi glede na BDP so javni izdatki za primarno do terciarno izobraževanje nižji od povprečja OECD.

Izdatki za izobraževalne ustanove kot delež BDP ali javnih proračunov so merilo za pomen, ki ga države pripisujejo izobraževanju pri svojih proračunskih odločitvah. Vendar pa ne prikažejo skupnega zneska financiranja na učenca, saj se ravni BDP, javni proračuni in število učencev od države do države razlikujejo. **V državah OECD** se za izobraževalne ustanove od osnovnošolskega do visokošolskega izobraževanja vsako leto nameni povprečno **11.990 USD na učenca** (v protivrednosti USD, preračunani z uporabo PKM za BDP). Za primerjavo: **Slovenija je v letu 2019 porabila 10.829 USD na učenca**. Njeni kumulativni izdatki za izobraževanje učenca v starosti od 6 do 15 let so znašali 102.336 USD, kar je bilo nekoliko pod povprečjem OECD, ki je znašalo 105.502 USD.

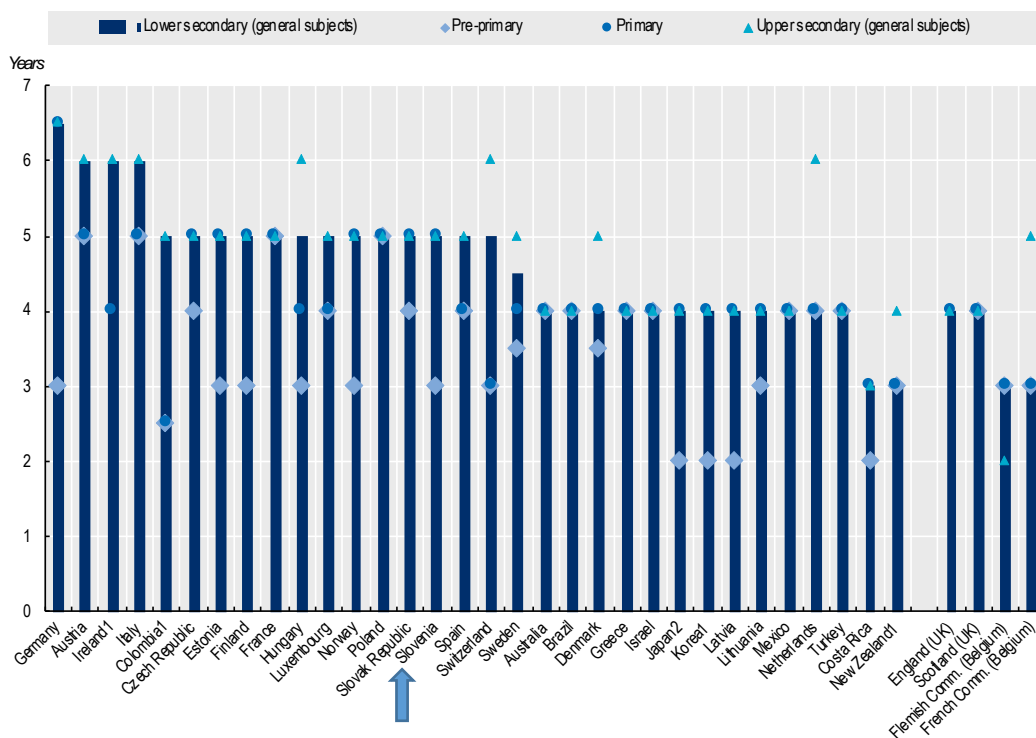
V državah OECD zagotavljanje izobraževanja na primarni in sekundarni ravni v smislu učnih načrtov, načinov poučevanja in organizacijskega upravljanja v povprečju vodi do podobnih vzorcev izdatkov na učenca od primarne do po-sekundarne neterciarne ravni. Države OECD kot celota v povprečju porabijo približno **10.722 USD na učenca na primarni ravni in 11.400 USD na učenca na sekundarni ravni**. **V Sloveniji so te vrednosti 9.562 USD na primarni ravni in 10.160 USD na učenca na sekundarni ravni**.

V nasprotju z nižjimi ravnmi izobraževanja se izdatki za terciarno izobraževanje v državah OECD zelo razlikujejo. **V Sloveniji so izdatki na študenta na terciarni ravni višji kot na drugih ravneh izobraževanja**, tako kot v skoraj vseh drugih državah OECD. **Povprečni izdatki na študenta v Sloveniji znašajo 15.267 USD na leto**, kar je približno 5.700 USD več kot na primarni ravni in 5.100 USD več kot na sekundarni ravni. Povprečni izdatki na terciarni ravni (17.559 USD) so zaradi visokih vrednosti v nekaj državah višji. **V Sloveniji je delež izdatkov za raziskave in razvoj (R&R) 22 %**, predstavlja manjši delež izdatkov za terciarno izobraževanje kot v povprečju v državah **OECD (33 %)**.

Začetno izobraževanje učiteljev in vzgojiteljev

Začetno poučevanje učiteljev in vzgojiteljev na vseh ravneh izobraževanja v državah OECD traja različno dolgo, od 2,5 do 6,5 let. V Sloveniji na predšolski ravni traja 3 leta, enako kot na Finskem, Madžarskem, Norveškem, v Nemčiji, Estoniji, Švici in Latviji. Enako dolgo, 5 let pa se izobražujejo bodoči učitelji v osnovnošolskem (primarnem in nižje sekundarnem) in srednješolskem (višjem sekundarnem, splošni programi) izobraževanju. Učitelji nižjega in višjega sekundarnega izobraževanja se najdlje izobražujejo v Nemčiji, Avstriji, Italiji in na Irskem. Enako dolgo kot slovenski učitelji se na teh dveh ravneh izobražujejo tudi učitelji v nekaterih evropskih državah, na Češkem, Finskem, Norveškem, Poljskem, Slovaškem ter v Estoniji, Franciji in Španiji.

Slika 1: Začetno izobraževanje učiteljev po ravneh izobraževanja, 2021

Vir: OECD, EAG 2022, Slika D6.2

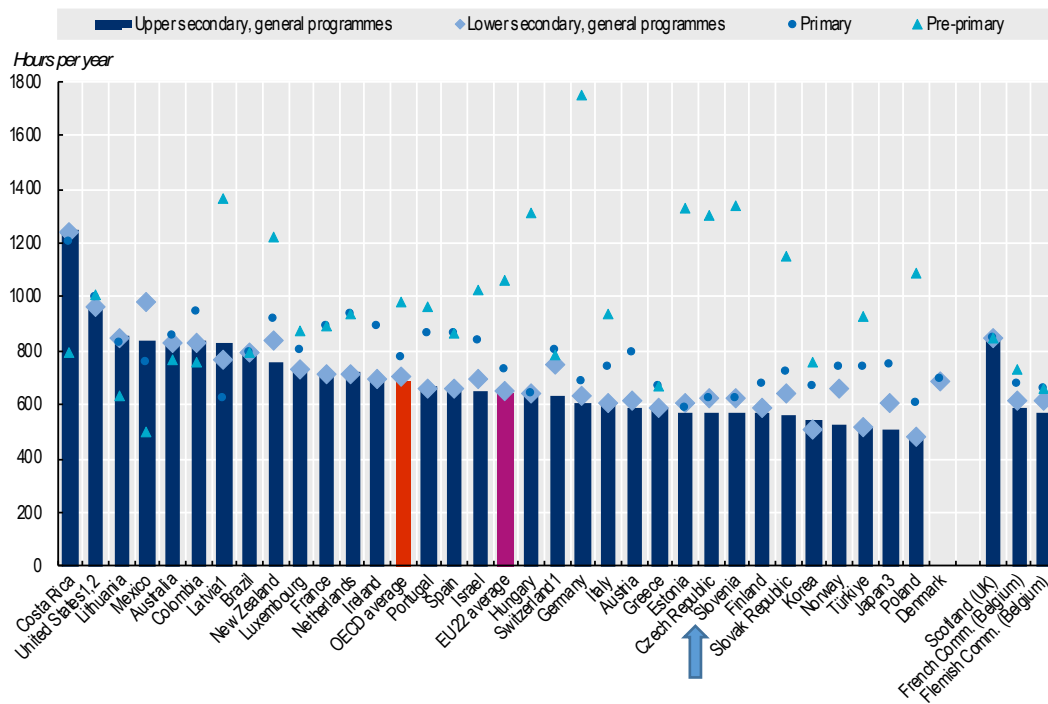
Letno število ur poučevanja slovenskih učiteljev pod povprečjem OECD, vzgojitelji v igralnicah več kot povprečje OECD

Tako v Sloveniji kot v ostalih državah OECD je trend padanja letnega števila ur poučevanja učiteljev in vzgojiteljev glede na raven izobraževanja. Pri nas so v povprečju vzgojitelji v neposrednem stiku z otroki v igralnicah letno 1344 ur, kar je več kot v povprečju v državah OECD (987 ur).

V primarnem (1. do 6. razred) in nižjem sekundarnem (7. do 9. razred) izobraževanju poučujejo učitelji enako število ur (627 ur), medtem ko je zahtevano letno število ur v povprečju držav OECD višje in različno za obe stopnji izobraževanja, 784 ur v primarnem in 711 ur v nižjem sekundarnem izobraževanju. Manj od naših učiteljev v nižjem sekundarnem izobraževanju poučujejo učitelji na Finskem (595 ur) in Poljskem (489 ur). Tudi v višjem sekundarnem izobraževanju v splošnih programih (srednja šola, v Sloveniji gimnazija) je pri nas zahtevano število ur poučevanja (570 ur) nižje kot v povprečju držav OECD (684 ur). Vendar je kar nekaj evropskih držav, kjer učitelji na tej

ravni poučujejo manj ur na leto kot učitelji v Sloveniji in sicer, na Slovaškem, Finskem, Danskem in Poljskem (Slika D4.1).

Slika 2: Število ur poučevanja na leto po ravneh izobraževanja, 2021

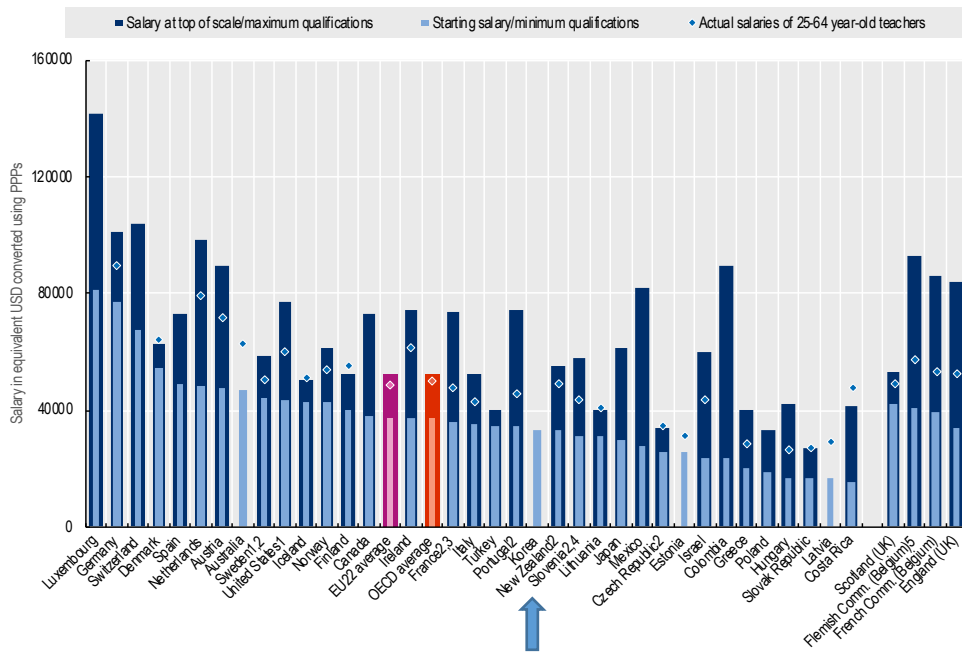

Vir: OECD, EAG 2022, Slika D4.1

Začetne plače slovenskih učiteljev pod povprečjem OECD, na vrhu plačne lestvice nekoliko nad povprečjem OECD

Mednarodna primerjava dejansko izplačanih začetnih plač v pariteti kupne moči pokaže, da so slovenski učitelji pod mednarodnim povprečjem OECD in EU 22. Najnižje plače imajo po podatkih EAG 2022 učitelji v Latviji, na Slovaškem, Madžarske in Poljskem, najvišje pa v Luksemburgu in Nemčiji. V evropskem prostoru so plače slovenskih učiteljev v pariteti kupne moči primerljive s kolegi v Litvi. Medtem ko so mednarodno primerjalne dejansko izplačane plače slovenskih učiteljev na vrhu plačne lestvice (57 831) nekoliko nad mednarodnim povprečjem OECD (52 265) in EU 22 (52 546).

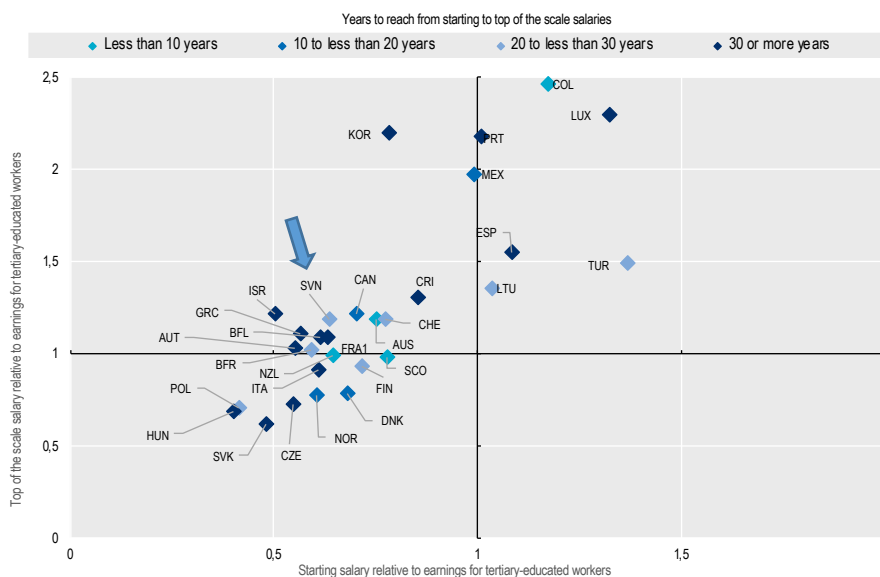
Slika 3: Povprečno dejansko izplačana plača učitelja v nižjem sekundarnem izobraževanju v USD v pariteti kupne moči, 2021

Vir: OECD, EAG 2022, Slika D3.2

Povprečno potrebno število let, da za dosego vrha plačnega razpona, sega od 12 let na Danskem do 42 let na Madžarskem. Slovenija se uvršča v skupino sedmih držav v katerih učitelji povprečno potrebujejo do vrha plačne lestvice od 20 do 30 let. Po podatkih Eurydice slovenski učitelji v povprečju lahko dosežejo vrh plačne lestvice po 25 letih dela v izobraževanju.

Slika 4: Najnižja in najvišja izplačana plača učiteljev in potrebno število let za dosego vrha plačne lestvice v nižjem sekundarnem izobraževanju⁸, 2021.

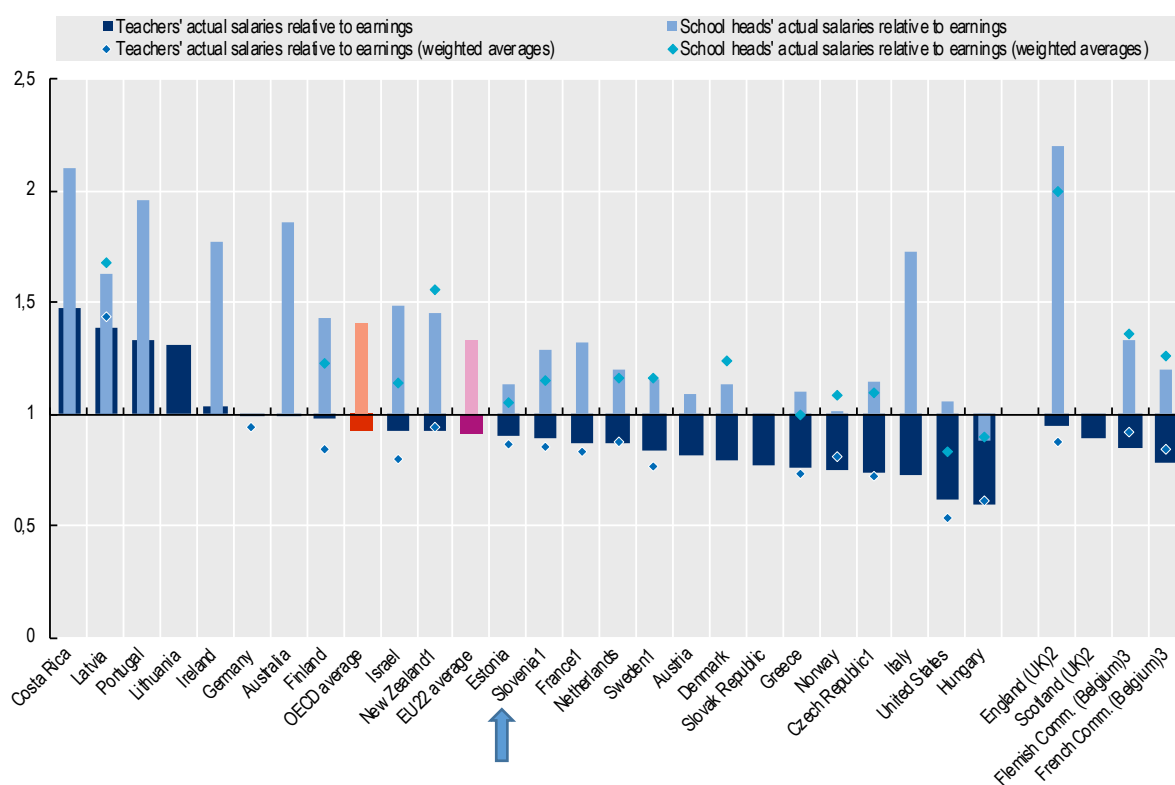
Vir: OECD, EAG 2022, Slika D3.3

⁸ Slovenija: podatki so za učitelje tretjega obdobja (7. – 9. razred) v osnovni šoli, 2020.

Izplačane plače učiteljev/vzgojiteljev glede na plače terciarno izobraženih oseb, v starosti od 25 do 64 let v povprečju nižje

V državah OECD ostajajo izplačane plače učiteljic in učiteljev (2021) v povprečju nižje glede na povprečne plače terciarno izobraženih oseb z zaposlitvijo za polni delovni čas, v starosti od 25 do 64 let. V povprečju po državah dosegajo od 88 % (na primarni ravni) do 98 % (na splošni višji sekundarni ravni) povprečne plače terciarno izobražene osebe. V Sloveniji so v letu 2020 izplačane plače, izražene v deležu povprečne plače terciarno izobražene osebe, enake oziroma nižje od OECD povprečja za leto 2021 – plača učiteljice in učitelja v prvem in drugem obdobju (primarni ravni) dosega 88 % (enako kot OECD povprečje), plača učiteljice in učitelja v tretjem obdobju (nižji sekundarni ravni) v osnovni šoli 90 %, plača učiteljice in učitelja v gimnaziji (na višji sekundarni ravni) pa 95 % povprečne plače zaposlenega s terciarno izobrazbo. Na predšolski ravni pa je v Sloveniji v letu 2020 dosegla povprečna izplačana plača vzgojitelja 72 % povprečne plače terciarno izobraženega (EAG 2022, Tabela D3.2 in Slika D3.1).

Slika 5: Izplačane plače učiteljev in ravnateljev v nižjem sekundarnem izobraževanju⁹ glede na plače terciarno izobraženih oseb, v starosti od 25 do 64 let, 2021.

Vir: OECD, EAG, Slika D3.1

⁹ Slovenija: podatki so za učitelje tretjega obdobja (7. – 9. razred) v osnovni šoli, 2020.